

בוריס סניור ז"ל

ביום שבת, 10 באפריל 2004 הלך לעולמו אחד ממיסדי חיל האוויר הישראלי ומגדולי טייסי-בוריס סניור. זוהי סקירה קצרה, ופחות או יותר כרונולוגית על חייו, הקריירה שלו ופועלו במסגרת חיל האוויר.

בוריס סניור נולד ביוהנסבורג שבדרום אפריקה בשנת 1924 למשפחה יהודית אמידה שהיגרה מליטא, וגדל באוירה ציונית. הוא התגייס לחיל האוויר המלכותי של דרום אפריקה וסיים בהצטינות את קורס הטייס. את קורס האימון המבצעי עבר בבסיס ווטרקלוף ליד פרטוריה שם הטיס מטוסי הוקר הוריקן וקרטיס קיטיהוק. לאחר מכן הוצב בבסיס ח"א המלכותי הבריטי בפאיד שבמצרים שם עבר הסבה למטוסי ספיטיפייר Vb ולאחר תקופת אימון קצרה באיטליה הוצב בחודש פברואר 1945 בטייסת 250 "סודן" של ח"א המלכותי הבריטי שהיתה חלק מכנף 239 של ח"א המדברי וחנתה בבסיס סרוויה ובה הטיס מטוסי קיטיהוק IV במשימות תקיפה באיטליה בחודשים פברואר ומרץ 1945.

במשימתו ה-46 בתאריך 21 במרץ 1945 הטיס מטוס קיטיהוק מספר FX855 קוד זיהוי (LD) כחלק ממבנה בן 4 מטוסים לתקיפת אוניות גרמניות בנמל ונציה. הוא צלל לעבר האניה "אוטו לאונהרט" ואז נפגע מטוסו מאש נ"מ באיזור הזנב. סניור לא הספיק לצאת מהצלילה ומטוסו נפגע שוב, והפעם במנוע מרסיסי הפצצה שהטיל על האניה. נזל הקירור של המנוע דלף, המנוע התחמם וסניור נאלץ לנטוש את מטוסו וצנח לים האדריאטי. הוא ניפח את חגורת ההצלה שלו ולאחר זמן קצר נחת לידו מטוס אמפיבי מסוג "קטלינה" שאסף אותו והחזירו לבסיסו. באותה עת נהרג אחיו ליאון כשהופל המפציץ אותו הטיס.

לאחר סיום המלחמה ביקר סניור בארץ הצטרף לארגון האצ"ל ואף צירף את עיזר ויצמן. לאחר מכן נסע לבריטניה והחל בלימודי כלכלה בביה"ס לכלכלה באוניברסיטת לונדון. תוך כדי כך המשיך בפעילותו באצ"ל (בזהות בדויה ובשם סאם בנט), ואף רכש בבריטניה מטוס אוסטר אלפא (מספר יצרן 2229 רישום בריטי G-AIZV) כדי להבריח לבריטניה מומחה חבלה של האצ"ל, בנסיון להתנקש בחייו של גנרל אוולין בייקר שהחזיר ניצולי שואה חזרה לאירופה.

בנובמבר 1947 חזר סניור לארץ והצטרף ל"שירות האוויר" של ארגון ה"הגנה" כשהוא מסתיר את השתייכותו לאצ"ל. בפברואר 1948, במסגרת מאמציו של "שירות האוויר" לרכוש מטוסים בחו"ל, נשלח סניור לדרום אפריקה לחיפוש מטוסים ולגיוס צוותי אויר. הוא הגיע לארץ מולדתו בתאריך 15 בפברואר 1948 כשהוא נושא עמו מכתב מטעם "המועצה הכללית לתעופה העברית" שהסמיכו לגייס אנשים ולרכוש מטוסים. הוא יצר קשר עם הפדרציה הציונית בדרא"ף, וזו העמידה לרשותו משרד ואמצעים לביצוע משימתו. אליו הצטרפו קולין גלוקמן, יואל פלגי וססיל וולפסון. יחד עסקו בגיוס מסודר של המתנדבים, שביניהם היו סיד כהן ולסלי שאגאם, טייסים לשעבר בח"א הדרום אפריקני, ואחרים.

כשהחל סניור להתעניין ברכישת מטוסים, גילה שבבסיס ח"א הדרום אפריקאי מוצעים למכירה 50 מטוסי קיטיהוק מעודפי המלחמה. את המטוסים רכשה קבוצת סוחרים יהודים אך המטוסים לא הועברו בסופו של דבר ארצה מחוסר אפשרות להוצאתם מהמדינה.

סניור לא אמר נואש ויחד עם פלגי הצליח לרכוש שני מטוסי רפיד, 3 מטוסים קלים מסוג פיירצ'ילד F.24R-46A ארגוס (S-BBB, ZS-BBD, ZS-BBF) שני מטוסי ביץ' בוננזה 35 (S-BTE, ZS-BWR) מטוס אוורו אנסון, וחמישה מטוסי דוגלס דקוטה (S-AVK, ZS-AVM, ZS-BCJ, ZS-DAH, ZS-DCZ).

כדי להוציא את המטוסים מדרום אפריקה הקימו סניור ופלגי חברת תעופה פיקטיבית בשם TRANSPORT WESTAIR ורשמו את מטוסי הדקוטה על שם החברה במנהל התעופה האזרחית של דרא"פ. מטוסי הפיירצ'ילד, הרפיד והאנסון נרשמו על שם חברת PAN AFRICAN AIR CHARTER שהוקמה בשנת 1946 ע"י יהודים מדרום אפריקה לטיסות שכר בין דרא"פ לבריטניה. מטוסי הבוננזה נרשמו כמטוסים פרטיים על שמם של הטייסים שהיו אמורים להטיסם ארצה.

סניור חזר ארצה בתאריך 5 במאי 1948 כשהוא מטיס מטוס בוננזה לאורך כל מזרח אפריקה לאחר שהחליף את ססיל וולפסון שהטיס את המטוס עד וואדי חלפה שבסודן. לאחר כמה ימים התמנה סניור למפקד שדה דב שבתל אביב כמחליפו של דניאל בוקשטיין. הוא התאכסן במלון ירדן.

בחדשים הראשונים של פעילות חיל האויר, ועד שהחלה פעילות מבצעית מהבסיסים הבריטיים (עקרון, חצור ורמת דוד) התרכזה כל פעילות חיל האויר בשדה דב. כמפקד השדה מיסד סניור את פעילות חיל האויר בו, הוציא פקודות יום ופקודות קבע, ואירגן את מבנה טייסת א' ע"י חלוקתה לשני גפים. בשדה הוקם מערך תחזוקה לטיפול במטוסים ולתיקונם, שהיווה את היסוד למערך האחזקה של כל חיל האויר, והבסיס אורגן לפעילות מסודרת. לאחר התקיפה הראשונה של חיל האויר המצרי את שדה דב בתאריך 15 במאי 1948 אירגן סניור את פיזור מטוסי ח"א שחנו בשדה בבסיסים ומנחתים אחרים.

בעת התקיפה השנייה על השדה נפגע ספיטפייר מצרי מאש נ"מ, ונחת נחיתה אונס בחוף הרצליה. סניור המריא במטוס בוננזה, נחת בשדה הרצליה והגיע לחוף הים, שם תיחקר את הטייס, קשר את עינו והטיסו לשדה דב. כשנחת לקח אותו אל אהרון רמז לחקירה. בתאריך 22 למאי תקפו מטוסי ספיטפייר של טייסת מס' 2 של ח"א המצרי את בסיס רמת דוד שאותו התכוננה טייסת 208 של ח"א המלכותי הבריטי לעזוב בדרכה לקפריסין. בגל התקיפה השני הופל מטוס ספיטפייר מצרי וטייסו נחת נחיתה אונס ליד קיבוץ דליה. סניור הגיע לאיזור אסף את הטייס והעבירו לתל אביב.

תוך כדי פעילותו כמפקד השדה. השתתף סניור בפעילות המבצעית של חיל האויר כשהוא מטיס את מטוס הבוננזה שצוייד במתלים ל-2 פצצות 50 ק"ג במשימות הפצצה, בין היתר הפציץ את ארמון המלך עבדאללה ברבת עמון ב-1 ביוני 1948. שלושה ימים אחר כך, ניסו המצרים להקים ראש גשר בחוף תל אביב, ושלחו לשם שייטת ובראשה הפריגטה "האמיר פאוזייה". מטוסי ח"א הוזנקו משדה דב הקרוב והחלו לתקוף את המצרים. סניור ביצע שלוש גיחות הפצצה במטוס הבוננזה. בתקיפות אלו של ח"א הופל מטוס הפיירצ'ילד של דוד שפרינצק ומתי סוקניק. עם תום הקרב יצא סניור שוב במטוס הבוננזה לחיפושים אחרי המטוס שהופל, אך המטוס לא נמצא.

סניור התמנה סגן מפקד אגף המבצעים של החיל כסגנו של דן טולקובסקי וב-22 ליוני החליף אותו בנימין אימברג, וסניור עבר למשרדו במלון "ירקון" בתל אביב שם שכן מטה החיל. ביום שישי, ה-16 ליולי, התנדב סניור להטיס בטיסת מבחן את מטוס הספיטפייר (ד-031) שהורכב מגרוטאות ע"י אנשי אגף ההנדסה וההחזקה של חיל האויר, והטיסו מהרצליה למעברות. ב-24 ביולי התמנה מנהל תכנון פעולות ח"א.

בתחילת אוגוסט התמנה למפקד שדה סירקין (בסיס מס' 3) אך לבסוף הוחלט במטה החיל לא להפעיל את השדה.

בתאריך 25 באוגוסט 1948 הגיע סניור יחד עם היימן שמיר לצ'כוסלובקיה במטוס ה-DC-4 של ח"א כדי לבחון שם את מטוסי הספיטפייר שרכש החיל וביחד עם סם פומרנץ ודוד פנר בדק את המטוסים בבסיסים שנמצאו בהם, ועסק בריכוז המטוסים וחלקי חילוף בקונוביצה, ביצוע תיקונים והתקנות. לאחר מכן תאם וארגן את מבצע "וולוטה" להטסת המטוסים ארצה, השתתף במטס הראשון, ואף נחת יחד עם מודי אלון נחיתה חירום ברודוס עקב חוסר דלק. אלון וסניור נעצרו ונחקרו בחשד להיותם מורדים, שוחררו ושבו ארצה בתאריך 12 באוקטובר 1948. סניור הוצב כטייס בטייסת 101.

ב-19 לאוקטובר המריא סניור במטוס מוסטנג לסניור באיזור אל עריש. תוך כדי הסיור נתקל בשני ספיטפיירים מצריים. הוא תקף את המטוסים אך לא הצליח להפילם ואיבד קשר עין איתם.

ב-11 לנובמבר טסו סניור ורודי אוגרטרן בסיור במטוסי המוסטנג של הטייסת ד-190 ו-ד-191. הם גילו מטוס דקוטה מצרי מעל בסיס ח"א המצרי באל עריש והפילו אותו.

ב-5 לינואר 1949 נתקלו סניור שהטיס מוסטנג, וסיי פלדמן שהטיס ספיטפייר בשלושה מטוסי מאקי MC.205V מצריים. המצרים ניתקו מגע מיד אך סניור ופלדמן רדפו אחריהם והפילו מטוס אחד.

ביום האחרון של המלחמה, בתאריך 7 לינואר ליוו סניור וג'ק דויל במוסטנגים, ואיתם דני ווילסון וארני רוך בספיטפיירים מטוסי הרוורד של גף 35 שטסו לתקוף את המצרים בגזרת דיר אל בלח.מעל כביש עוג'ה-רפיח נתקלו בשמונה מטוסי מאקי מצריים. לאחר הקרב טענו סניור ודויל שהפילו מטוס מצרי.

לאחר מלחמת העצמאות הקים בוריס סניור את פיקוד הנ"מ שהיה גוף תחת שליטת הרמטכ"ל, וכן יסד את יחידת הבלונים שהועברה אח"כ לפיקוד ח"א בעוד שהנ"מ הועבר לחיל התותחנים. מאוחר יותר התמנה סניור לראש ענף אויר ולבסוף פרש מהחיל בשנת 1952 בדרגת אל"מ ופנה לעסקים. הוא חזר לשרת במילואים בעת מבצע סיני ומלחמת 6 הימים.

עוד על בוריס סניור תוכלו לקרוא בספרו האוטוביוגרפי "שמים חדשים".

יהי זכרו ברוך.